

HISTORIE LESNÍ SLUŽEBNOSTI A JEJICH ODRAZ V SOUČASNÉM PRÁVU

THE HISTORY OF FOREST EASEMENTS AND THEIR REFLECTION IN CONTEMPORARY LAW

Martin Cempírek¹, Michal Hrib², Petra Hlaváčková¹

¹ Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky, Lesnická a dřevařská fakulta, Mendelova univerzita v Brně, Brno Česká republika

² Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky, Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha, Česká republika

Abstrakt

Lesní služebnosti se staly v historii lesního hospodářství nepostradatelným právním institutem, který byl součástí dlouhodobého procesu přechodu od živelného užívání lesů k hospodaření k modernímu lesnímu hospodářství. Článek se zabývá lesními služebnostmi a jejich odrazem v lesním právu, které jsou v právní historii českých zemí dlouhodobě zakotveny. Jde o právní institut, kdy osoba je oprávněna užívat les, i přesto, že není jeho vlastníkem. Lesní služebnosti by měly přispět k racionálnímu využívání lesa, kdy vlastník lesa nemá povinnost hospodařit v lese, ale jeho uživatel má právo požívací a užívací. Tedy právo užívat cizí věc a těžit z ní plody. Právní institut lesní služebnost vznikl na přelomu 13. a 14. století jako reakce na poptávku dříví, stavebního materiálu pro rozvoj měst a stavby obydlí. Postupem času byly v lesních zákonech zakotveny povinnosti a práva mezi vlastníkem lesa a oprávněným z lesní služebnosti (např. právo kácení dřevin nebo právo pastvy dobytka). V průběhu 19. století se již lesní služebnosti stávaly nevyhovujícími pro vlastníky lesů z důvodu vznikajících majetkových ztrát a docházelo k vyvázání ze služebností. Správní úřady

pak stanovovaly odbytné za právo lesní služebnosti. V současnosti by bylo možné se k institutu lesních služebností vrátit v podobě novelizace občanského zákoníku, i když jen v omezené podobě, jak uvádí tento článek. Důvody spočívají v ochraně lesa a ekonomickém využívání lesního pozemku jeho majiteli a spolumajiteli, případně pachtýři.

Klíčová slova:

Lesní služebnost, legislativa, lesní hospodářství, historie, Česká republika

Abstract

Forest easements have become an indispensable legal institution in the history of forestry, which was part of the long-term process of transition from subsistence forest use to modern forest management. The article deals with forest easements and their reflection in forest law, which are long-established in the legal history of the Czech lands. It is a legal institution where a person is entitled to use a forest even though he is not its owner. Forest easements should contribute to the rational use of the forest, where the owner of the forest is not obliged to manage the forest, but its user has the right of use and enjoyment. That is, the right to use someone else's property and benefit from its fruits. The legal institution of forest easements was created at the turn of the 13th and 14th centuries in response to the demand for timber, building material for the development of towns and the construction of dwellings. Over time, forest laws established obligations and rights between the forest owner and the beneficiary of a forest easement (e.g. the right to cut down trees or to graze livestock). In the course of the 19th century, forest easements were no longer suitable for forest owners because of the property losses incurred and the easements were being exempted. The administrative authorities then set a remuneration for the forest easement. At present, it would be possible to return to the institution of forest easements in the form of an amendment to the Civil Code, albeit in a limited form, as this article indicates. The reasons lie in the protection of the forest and the economic exploitation of the forest land by its owners and co-owners or tenants.

Key words:

Forest easement, legislation, forestry, history, Czech Republic

Úvod

V pozitivním právu se setkáváme s právními instituty, které mají dlouhou historii. Lesní služebnosti byly v naší právní historii hluboce zakořeněny. Setkáváme se s nimi již od středověku a v jednotlivých judikátech je nalézáme ještě v době první Československé republiky.¹ Jedná se o historický právní institut, upravující užívání lesa osobou oprávněnou z lesní služebnosti, která nebyla jeho vlastníkem. S pozemkovou služebností umožňující zatížit les se setkáváme i v současném občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.).

1. Vymezení pojmu lesní služebnost

Lesní služebnost byla právním vztahem mezi vlastníkem lesa povinným a oprávněným, jemuž náleželo právo užívat les, popřípadě si přisvojovat dřevní hmotu. Z počátku se jednalo o bezplatné nabývání dřevní hmoty a užívání lesa. Z důvodu politických změn po roce 1848 došlo k postupnému rušení a zpoplatňování těchto, mnohdy staletých, oprávnění.

Jednalo se především o zrušení roboty, které mělo být provedeno za tzv. výkupné (náhradu). „Celková náhrada za zrušené poddanské závazky dosáhla dvacetinásobku jejich roční hodnoty. Stanovené náhrady byly rolníkům zapsány jako hypotéky (dluhy) ne jejich hospodářství a byl stanoven harmonogram splácení. ...Celková hodnota náhrad představovala částku 94 milionu zlatých, z nichž více než tři čtvrtiny získaly bývalé vrchnosti, zbytek připadl faram, kostelům, školám a různým nadacím. Platbami byl zatížen téměř 1 milion rolnických usedlostí a venkovských živností, počet příjemců dosáhl počtu asi 28 tisíc (z toho bylo 1 900 bývalé vrchnosti, nejvíce získali Schwarzenbergové, Lobkowicové, Waldsteinové, Liechtensteinové, Dietrichsteinové).“ Postupné rušení lesních služebností chápeme jako důsledek zrušení poddanství, kdy

¹ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 1. 1927, sp. zn. (Rc) R II 444/26. Aspi [databáze], Wolters Kluwer ČR, a.s. 2011 [cit. 24-06-06].

se šlechta chtěla vyvázat z nevýhodných právních vztahů, spočívajících v oprávněních, vyplývajících z lesních služebností. (Čapka, 2003)

Právně teoreticky se jedná o věcná práva k věci cizí, která „...jsou skupinou subjektivních věcných práv, která umožňují užívání cizích věcí stanoveným způsobem. Jejich charakteristickým znakem je „věcněprávní“ povaha vyjadřující spojení jejich obsahu (práv a povinností) s určitým subjektivním právem k věci (tradičně s vlastnickým právem).“ (Henrych, Bělina, Fiala, 2003)

Pojem „služebnosti“ je nám známý již z římského práva. Římané za služebnosti nejdříve považovali pouze „pozemkové služebnosti“, se kterými byl spojen určitý počet práv. (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995). Postupem času se tato práva rozšiřovala a oprávněnému dávala možnost osobního užívání cizí věci. Tímto postupně služebnosti pozemkové splynuly s užívacími právy „...ve společném pojmu služebností, který se nově rozdělil na služebnosti pozemkové – tedy původní služebnosti v užším smyslu a služebnosti osobní.“ (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995)

Jednalo se o práva, která oprávněnému dávala možnost osobního užívání cizí věci. „Předmět služebnosti musí být vůči oprávněnému ze služebnosti věcí cizí, neboť nikomu, jak to římskoprávní myšlení vyjadřovalo v jednom ze svých nejznámějších pravidel, „nemůže sloužit jeho věc“ (nemini res sua servit), nikdo nemůže mít služebnost k vlastní věci.“ (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995) Vlastník věci a oprávněný ze služebnosti museli být odlišné osoby.

Podle okolností případu neměl vlastník žádné povinnosti spočívající v konání, ale „...byl povinen jen strpět omezení, která jeho vlastnickému právu k věci služebnost přináší.“ (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995)

Vlastník mohl svá oprávnění využívat tak, aby nebyl jeho výkonem dotčen výkon služebnosti. Právní konstrukce lesních služebností byla převzata z římského práva, neboť toto bylo možné plně aplikovat na vztahy mezi majiteli lesa, např. šlechtou a poddanými. V tehdejší lesnické praxi se s nimi setkáváme z důvodu hospodářského využití lesních pozemků. Lesní služebnosti měly přispívat k racionálnímu využívání

lesa. V tehdejší lesnické praxi se setkáváme s modifikovanými římskoprávními instituty, které spočívaly v právu požívacím – *ususfructus* a právu užívacím – *usus*.

Zkoumáme-li tehdejší lesnickou odbornou literaturu, setkáváme se pouze s pojmem *lesní služebnosti* – *Waldservitute/Forstservitute*.² Tento pojem však musíme odlišovat od pozemkových služebností, sloužících pro hospodářský význam pozemku, např. služebnost stezky nebo služebnost vodní, opravňující k odběru vody na cizím pozemku (viz např. Sommer, 1946). Jednalo se o věcná práva, která dávala vlastníkům pozemků – tzv. „*pozemků panujících*“, oprávnění užívat k hospodářskému účelu jiný pozemek, kterým byl nejčastěji sousední – „*pozemek služebný*“. Hovoříme především o právu cesty nebo průhonu dobytka na pastvu přes les. Hospodářský zájem spočíval ve stejném využití obou pozemků. Opět se zde setkáváme se starou římskoprávní zásadou „*pozemek slouží pozemku*“ (*fundus fundo servit*) a že služebnost má být pro pozemek užitečná (*servitus praedio utilis esse debet*), že nemá tedy sloužit výlučnému prospěchu osoby, nýbrž objektivní ekonomické potřebě (viz Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995).

Pojmu lesních služebností je nejbližší římskoprávní institut práva *požívacího* a *užívacího*. V tehdejší lesnické odborné literatuře se však nesetkáváme s jeho rozvedením, jak jej chápalo římské klasické právo.

Právo požívací – *ususfructus* – právo užívat cizí věc (*uti*) a těžit z ní plody (*frui*). (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995) Užíváním věci nemohla být změněna podstata věci samé. Poživatel – *ususfruktář* – měl právo věc užívat a těžit z ní plody. „*Ususfruktář nesmí žádným způsobem změnit podobu (species) a hospodářské určení věci (substantia) a to ani, kdyby tím věc byla zlepšena.*“ (Sommer, 1946) Užívání věci bylo dáno kritériem dobrého hospodáře. Oprávněný les nemohl pustošit a své úsilí také musel vynakládat na jeho pravidelnou údržbu. S touto zásadou se setkáváme i v klasickém římském právu.

„*U požívacího práva k zalesněnému pozemku byl oprávněn např. kácet pouze ty stromy, které k tomu byly určeny nebo jak to odpovídá řádnému užívání, v těchto*

² Moravský zemský archiv. B 41 Zemský lesní inspektorát 1864-1888, kart. 127.

mezích mohl odebrat např. i dříví z vývrati." (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995) Tyto právní vztahy byly běžně přenášeny do lesnické praxe. Domníváme se, že jejich aplikace byla velmi jednoduchá a podstatně jednodušší, než jak ji popisovali klasičtí římscí právníci. Právo užívací – *usus* bylo dalším právním institutem, který byl určen k využívání věci cizí. Toto právo, na rozdíl od předešlého, vylučovalo možnost těžit plody. „*Teprve v justiniánském právu bylo právo užívací pojato šířeji a usuárovi byla poskytnuta možnost bráti z plodů věci tolik, kolik potřebuje k obživě sebe, a své rodiny.*" (Sommer, 1946).

„Pokud předmětem užívacího práva byla věc, z níž bylo možné těžit plody, připouštěl názor klasických právníků, aby si je uživatel přisvojil jen v omezené míře, zpravidla jen k bezprostřední spotřebě.... Uživatelovo oprávnění se v průběhu vývoje stále rozšiřovalo (např. podle výslovného ustanovení Hadriánova měl být odkaz užívat les považován za oprávnění, která zahrnovala i požívání...)“ (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995) Tato právní konstrukce práva užívacího pochází z doby klasického římského práva. V naší práci ji uvádíme pouze pro srovnání právních institutů, spadajících pod věcná práva k věci cizí.

Právní institut lesních služebností nelze, na rozdíl od institutu služebností, v současném právu již nadále využívat. Je to z důvodu změny společenských a ekonomických vztahů, subjektů vlastnicích lesy a veřejnoprávních omezení, která stanovuje především lesní zákon.³

2. Vznik lesní služebnosti

Ekonomický rozvoj měst ve středověku způsobil poptávku po dřevě, které bylo využíváno, mimo jiné, jako stavební materiál. Příliv obyvatel do měst zvýšil jeho spotřebu. V této době však již byly veškeré lesy rozděleny mezi krále a šlechtice, setkáváme se také s lesními majetky náležejícím městům (např. Frič, 1993). Nově přichodící obyvatelstvo však požadovalo pro zakládání nových osad lesy, ze kterých bylo možné využívat dřevo jako stavební materiál. Šlechta již nebyla ochotna předávat

³ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích ve změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů.

lesy do majetku nově zakládáných osad, ale bylo dovolováno pouze využívání požitků z těchto lesů.

Na přelomu 13. a 14. století vznikají, jako nový právní institut, lesní služebnosti. Vznik lesních služebností nalézáme v období středověku. „...vznik lesních služebností jest temný a většinou tyto služebnosti povstaly z poměru poddanského, takže jich původní titul a právní povahu nelze zpravidla vyšetřiti, natož prokázati“ (Daňha, Horna, Ministr, 1937). Setkáváme se například s privilegiem, kterými panovník udělil lesní služebnost.

... „Tak Domažlickým byly svěřeny odedávna hluboké hvozdy pohraniční, ovšem pouze s privilegiem, dříví na určité označených místech těžiti, jak jest patrno z potvrzení krále Václava IV. z roku 1395.“ (Frič, 1933)

Podstatu lesních služebností spatřujeme v majetkových oprávněních přisvojovat si především dřevo pro stavbu obydlí. První lesní služebnosti vznikají na základě propůjčování oprávnění spočívajících v užívání lesa.

„Služebnosti povstaly však také tím způsobem, že obyvatelé osad, přisvojovali si o své vůli různé lesní výrobky, nebo že propůjčeného jim dovolení o své vůli rozšiřovali, což při tehdejších nedostatečném dozoru nad lesy a nepatrné ceně lesních výrobků snadno dalo se prováděti, až z toho zvykem a prováděním povstalo jakési právo.“ (Rozmara, 1997)

„Přísnější režim se uplatňoval u některých, co do rozsahu závažnějších oprávnění, která již nebyla obecně rozšířená, ovšem přesto poměrně častá, např. u práva sbírat v cizím lese klest, práva pást v cizím lese dobytek, vyhánět do cizího lesa vepře za účelem pastvy na žaludech, práva sbírat pryskyřici, práva pálit milíře, práva hrabat stelivo nebo dokonce práva těžiti v cizím lese dřevo. Obsah i podmínky vzniku jednotlivých práv se od sebe v průběhu času, oblast od oblasti lišily, ovšem je možno konstatovat, že první skupina práv (tedy sběr lesních plodin, hub či bylin) byla považována za samozřejmou součást práva volného přístupu do lesa, kdežto ze skupiny druhé se vyvinuly tzv. lesní služebnosti, které byly později právními normami upravovány samostatně.“ (Flora, 1999)

Z dostupných materiálů se dozvídáme o neoprávněných okupacích lesů a o získávání lesních služebností neoprávněnými osobami, což bylo způsobeno rozšiřováním starých práv na třetí osoby. Stále se zvyšující počet subjektů, hlásící se k využívání lesa, způsoboval nepřehlednou situaci, která musela být nově právně regulována. Pro řešení tohoto problému byly využity zásady římského práva pojednávající o služebnostech.⁴

S aplikací římského práva na oblast lesních služebností se setkáváme pouze v omezené míře. Lesnické předpisy přebíraly pro svoji potřebu pouze jednoduché právní konstrukce, spočívající v modifikaci a aplikaci římskoprávních institutů práva požívacího a užívacího na lesnickou praxi. Pro tehdejší lesnickou praxi byl důležitý účel těchto institutů ustanovit pravidla pro hospodaření v lese.

V 16. až 18. století došlo, hlavně z důvodu politických změn v pobělohorské době, k velkým přesunům majetku. Největším vlastníkem lesů se stal panovník. Hlavním zdrojem rozšiřování lesního majetku byly konfiskace po roce 1620. Svůj majetek také zvětšila katolická šlechta jeho nabytím po exulantech v období po Bílé hoře. Svého majetku pozbyly také obce a menší města, po třicetileté válce.

„Lesní vrchnosti, vyvinuvší se v 16. století, spoutaly lesy obcí politickými pouty a se smyslem pro obecnost zmizel také zájem pro obecní majetek.“ (Rozmara, 1917) Šlechta se pokoušela nově upravit užívání lesů a podstatně tak vyloučit obyvatelstvo z požitků, které dosud z lesů mělo. V době, kdy vlastníkem lesů byla osada nebo panovník, využívali obyvatelé ve svůj prospěch lesy pro palivové nebo stavební dřevo. Noví vlastníci se však snažili obecná užívací práva poddaných postupně omezovat.

Užívání lesů bylo tak do budoucna možné pouze na základě lesních služebností. Z lesů jednotlivých osad se v období po třicetileté válce postupně stávaly lesy soukromé – selské lesy. Chudnutí měst mohlo být následkem změn obchodních tras a prohlubující se chudoba nebránila pustošení lesů. Později v důsledku postupné

⁴ Na lesní služebnosti bylo přiměřeně aplikováno římské právo. Z dnešního pohledu by se jednalo o přiměřenou aplikaci věcných práv k věci cizí. Srv. Sommer, O.: Učebnice soukromého práva římského. Díl II. Právo majetkové. Praha, spolek československých právníků „Všehrd“ 1946, s. 250.

obnovy a rozvoje hospodářství rostla poptávka po dřevu jako surovině. Vytěžené dřevo bylo využíváno jako stavební materiál na obydlí, stavby a studny. Dřevo bylo využíváno řemeslnými cechy, které je dále zpracovávaly a jejich výrobky byly předmětem obchodu. Vyrůstající potřeba dřeva pro poddané byla nadále upravena lesními služebnostmi. Určitá volnější úprava platila v oblastech řídce osídlených, avšak bohatých na lesní porosty.⁵

3. Povinnosti vlastníka lesa vůči oprávněnému z lesní služebnosti

Zákon lesní z roku 1852⁶ explicitně upravoval v ustanovení §§ 9 – 18 vzájemná práva a povinnosti povinného a oprávněného z lesní služebnosti. Lesní služebnosti můžeme rozlišit podle jednotlivých, z nich vyplývajících následujících oprávnění.

3.1 Právo kácení dřeva

Toto oprávnění se vztahovalo na dřevo stavební, palivové, ale také na dřevo z vývrátí a sběr suché klesti (Burket, 1912). Pro vlastníka lesa způsobovala tato lesní služebnost největší omezování lesního hospodářství a lesům způsobovala největší škody.

Povinný musel označit plochy, kde mohl oprávněný služebnost využít. Zpravidla byl určen den vyznačení plochy lesa a oznámení o těchto skutečnostech bylo následně předáno obecními představiteli nebo vlastníkem lesa oprávněným osobám k využití dle oprávnění vyplývajících z lesních služebností. Vytěžené dřevo muselo být řádně zaevidováno a označeno, aby nedošlo k záměnám nebo ztrátám. Oprávněným z lesní služebnosti byly lesním zřízcem vydány listiny o nabytí vytěženého dřeva. Dále měl oprávněný z lesní služebnosti danou lhůtu ke stažení dřeva. Pokud v této době nebylo dřevo oprávněným vyvezeno, připadlo dřevo do vlastnictví držitele lesa.

⁵ Jednalo se o pohoří, hory a vysočiny. Např., Českomoravská vysočina, bohatá na lesy, byla proslulá žďářením. Tímto způsobem byla získávána nová zemědělská půda, kdy spálením lesních porostů vznikla úrodná půda, tzv. „žďár“, který po snadné úpravě byl připraven k osetí a zemědělské činnosti. Při spalování dřeva v dřevěných milířích se získávalo dřevěné uhlí k dalšímu zátopu. Srv. Bartušek, A. - Zemek, M.: Dějiny Žďáru nad Sázavou I. (1252-1617). Havlíčkův Brod, Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě 1956, s. 64-65.

⁶ Císařský patent č. 250 z roku 1852, kterým byl vydán zákon lesní. Říšská sbírka, 1852, Částka LXXII. In Říšská sbírka zákonů 1848-1918. Brno, Masarykova univerzita 2009. Ed. Salák, P. - Tauchen, J.

3.2 Právo na těžbu smůly ze stromů

Těžba smůly se uskutečňovala především v lesích borových (porostech borovice černé) a smrkových. Vzhledem k tomu docházelo ke značnému poškození lesních porostů a stromy se již dále nehodily pro těžbu kvalitního dřeva. Z tohoto důvodu byla oprávnění spočívající v těžbě stromové smůly udílěna pouze v porostech, kde se nepředpokládalo pěstování za účelem zisku nejkvalitnějšího dřeva. „Práva smolaření“ ztrácí dovozem zahraniční smůly na významu a v 19. století již přestávají být postupně využívána. (Burket, 1912)

3.3 Právo na těžbu hrabanky lesní⁷

V neúrodných a horských oblastech mělo toto oprávnění velký význam. „Kde pozemkový majetek rolnický jest roztříštěn, kde jsou půdy chudé a hospodářství na pěstbu kulturních rostlin tržních a na chov dobytka zařízení, bývá hrabanka druhdy nezbytnou potřebou a hospodaření, po řadu pokolení na těžbu její spoléhající, bez níž téměř nemožné, nenajdou-li se vhodné náhražky.“ (Burket, 1912)

3.4 Právo na pastvu lesní

Oprávnění pást v lese dobytek a domácí prasata⁸ byla v dřívějším období velmi významná, vynucená nedostatkem ploch určených pro pastvu. (Burket, 1912) Nejvíce byla využívána zejména v letních měsících. V lesních územích a lesních částech, které byly určeny k obnově lesa, byla pastva zakázána. Pastva dobytka mohla být prováděna jen ve vzrostlém lese, ovšem početní stavy dobytka musely odpovídat charakteru a ploše lesního prostoru. Dobytek nesměl mít přístup do hájených částí lesa. Též nemělo docházet k poškození sazenic. Pozornost se musela věnovat i průhonu dobytka lesem, aby nedocházelo ke zbytečným škodám na lesním majetku. Majitel nebo držitel stáda odpovídal za případné škody na lesním porostu. Právo pást dobytek v lese udílel majitel lesa nebo jím pověřená osoba.

„Lesům škodí pastva více, než jim prospívá. Ačkoliv jsou ustanoveními lesní policie chráněny proti nejhorším jejím účinkům, tj. pustošení mladých aneb v obnově se

⁷ Též nazýváno právo na hrabání steliva.

⁸ Též nazýváno právo na „žír lesní“.

nacházejících starých porostů, zbývá přece ještě řada škod a svízelů, které se služebností touto bývají spojeny. Práva pastevná jsou dle rozsahu, způsobu i účelu velmi různá. Pokud se nestala sama sebou bezpředmětná, dlužno o jejich odstranění se přičinit, poněvadž se to může nyní ve většině případů státi bez hospodářské újmy oprávněných rolníků.” (Burket, 1912)

Vzniklé spory a pochybnosti mezi povinným a oprávněným z lesní služebnosti, které nebyly odstraněny dohodou, bylo možné odkázat na politické úřady, které byly příslušné k jeho řešení.

„Spory o platnost práva služebnosti, jež vzniklo ze soukromé smlouvy, může vyřídit pouze řádný civilní soud a politický úřad smí dle §§ 9 – 18 zákona lesního zasáhnouti do těchto sporů jen jde-li o výkon veřejných lesohospodářských zájmů, o jejichž zachování přísluší dbáti politickým úřadům.” (Daňha, Horna, Ministr, 1937)

4. Právní zánik lesní služebnosti

Ještě ve 20. století se setkáváme s historickými právními instituty lesních služebností, spočívajícími v oprávnění kácet dřeviny nebo v lese pást dobytek.⁹ Zákon lesní z roku 1852 stanovoval povinnost vlastníku lesa zajistit pro oprávněného užitek z lesních služebností a zároveň zabezpečit řádné hospodaření podle hospodářských plánů¹⁰ a pravidel, stanovujících využití služebností oprávněnými subjekty. Ve druhé polovině 19. století se však lesní služebnosti, spočívající v různých užívacích oprávněních lesa, stávaly zastaralými a nevyhovujícími pro majitele lesů, kterým způsobovaly velké majetkové ztráty. Z tohoto důvodu docházelo k vyvazování ze služebností. (Syruczek, 1852)

⁹ V prvorepublikové judikatuře se setkáváme např. s právním názorem, který vychází z aplikace práva užívacího: „Žalobci příslušelo užívací právo k lesu žalovaného, káceti v lese žalovaného tolik dříví, kolik žalobce spotřebuje ve své domácnosti.” Právo užívací (usus), aplikované do lesnické praxe spočívalo v možnosti těžit dřevo, které spotřeboval oprávněný pouze pro svoji osobní potřebu. Srv. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 1. 1927, sp. zn. (Rc) R II 444/26. Aspi [databáze] Verze 11/2011, Wolters Kluwer ČR, a.s. 2011 [cit. 2024-06-06].

¹⁰ Lesní plány vyhotovovaly Krajské úřady nebo nejnížší úřady politické. V případě sporu nebo pochybností mezi oprávněným a povinným z lesní služebnosti rozhodovaly výše uvedené úřady. Viz. Frič, J.: Výtah z přednášek o lesnické politice. Praha, Spolek posluchačů zemědělského a lesního inženýrství v Praze „B.r.” s. 76-77.

Za tímto účelem byl vydán císařský patent č. 130 z roku 1853 ř. z., o vyvázání a výkupu ze služebností. „Podle tohoto patentu lesy zatížené tzv. lesními služebnostmi, k nimž patřilo právo kácení dřevin či právo pastvy dobytka, mohly být ze služebnostního vztahu vyvázány mimo jiné i odstoupením do vlastnictví osob oprávněných k výkonu lesních služebností. To ale podle § 31 patentu nemohlo mít formu odstoupení do jejich individuálního vlastnictví, nýbrž do vlastnictví obcí a veškerenstva oprávněných.“ (Flora, 2007)

„Veškerenstvo oprávněných bylo označením pro singulární společenstva, existující jako reziduum dřívějšího občinového vlastnictví. Důvodem, pro který zákonodárce nepřikročil přímo k použití pojmu „singularisté“, s nímž se lze ostatně setkat dodnes, byla pravděpodobně skutečnost, že právní poměry singularistů ani v té době nebyly upraveny žádným psaným pramenem práva, nýbrž normami zvykovými a singulární majetek byl proto podle právní nauky útvarem právně mrtvým.“ (Flora, 2007)

Vyvazování ze služebností probíhalo velice pomalu, protože muselo být přihlíženo k jednotlivostem konkrétního případu a podle povahy jednotlivých služebností.¹¹ Platné služebnosti mezi majitelem lesa a oprávněným mohly být do budoucna pozměněny, tak že docházelo k úpravě služebností spočívajících ve změně obsahu práv.¹² Vyvazování ze služebností mohlo být dobrovolné nebo povinné. Povinné vyvázání z lesní služebnosti se zahajovalo *ex officio* na návrh správního úřadu. Ve správním řízení byla oceněna lesní služebnost a hodnota výhody, kterou by získal majitel z jejího vyvázání. Správní úřad stanovil odbytné, které byl povinen majitel lesa (vyvázaný) platit osobě, které náleželo právo lesní služebnosti. Odbytné se platilo penězi jako jistina nebo pravidelný důchod. Vyrovnaní bylo možné i v podobě

¹¹ Například s výkupem a vyvázání ze služebnosti „...odebírati dříví, práva pastevní a práva k lesním plodinám...“ se setkáváme v nařízení z roku 1911. Srv. 76. Nařízení finančního ministeria ze dne 27. února 1912, jímž se osvobozuje od poplatků řízení, aby byla znovu upravena a vykoupena práva odebírati dříví, práva pastevní a práva k lesním plodinám, jakož i aby byla zabezpečena práva lesních oprávněnců v Krajíně.

¹² Vyvázání majitele lesa z lesní služebnosti vedlo často ke zvýšení majetkové hodnoty lesa. Srv. Saurer, E. Verfolgungen von Revolutionären und „Demagogen“ im Vormärz und während des Neoabsolutismus. In Wellen der Verfolgung in der österreichischen Geschichte. Wien, Österreichischer Bundesverlag 1986, s. 117-129.

naturálií. To spočívalo v pravidelném poskytování důchodu nebo nejčastěji v přidělení pozemku. (Rozmara, 1917)

Zásada „přidělení pozemku“ spočívala pouze v přidělení polního pozemku, nikoliv lesního. Přidělení lesního pozemku by znamenalo popření hospodářského zájmu na vyvázání majitele z lesní služebnosti. Lesní pozemky mohly být postupovány pouze ve prospěch nově zřízených majetkových společenstev nebo obcí.

„Lesy necht' se odstupují zpravidla osadám nebo obcím nebo veškerenstvu oprávněných.“ (Daňha, Horna, Ministr, 1937) Jednalo se především o výše zmíněné veškerenstvo oprávněných. Z těchto společenstev vznikají později lesy, které jsou známy pod pojmem „singulární lesy“. Přidělení zemědělského pozemku se rovnalo hodnotě vyvázané lesní služebnosti.

Vztah z lesní služebnosti často pokračoval i po jejím vyvázání, ale pouze v případě, že majitel lesa umožnil užívání lesa například na základě písemné smlouvy. (Randa, 2008) Často se setkáváme se smlouvami upravujícími právo kácet v lese dřeviny nebo hrabat listí.

„Práv takových nelze později vůbec nabyti jiným způsobem nežli smlouvou písemně vyhotovenou, prohlášením poslední vůle nebo výrokem právním, učiněným při dělení pozemků, a to jen pod tou podmínkou, když úřad uzná, že poskytnutá služebnost se srovnává s potřebami zemědělství, a když výkon její dovolí.“ (Daňha, Horna, Ministr, 1937)

Smlouva musela být v souladu s obecnými právními předpisy. Nesměla být v rozporu s ochranou lesa, kterou poskytoval zákon lesní.¹³ *„Ani uživatel lesa nesmí pro svou potřebu pokáceti dříví více, než dopouštějí pravidla lesního hospodářství...“*¹⁴ Veškeré smlouvy musely být uzavírány v souladu s řádným prováděním lesního hospodářství. Postupné vyvazování z lesních služebností nám dokládá Burkert (1912), který poukazuje na skutečnost, kdy největší zájem na vyvázání měli majitelé soukromých lesů.

¹³ Srv. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 1. 1927, sp. zn. (Rc) R II 444/26. Aspi [databáze]. Wolters Kluwer ČR, a.s. 2024 [cit. 2024-06-06].

¹⁴ Srv. Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 1. 1927, sp. zn. (Rc) R II 444/26. Aspi [databáze]. Wolters Kluwer ČR, a.s. 2024 [cit. 2024-06-06].

„V Rakousku bylo roku 1895 z říšských lesů 493 484 ha = 48,5 %, z obecních lesů 702 011 ha = 50,2 %, ze soukromých lesů 946 161 ha = 13,0 % stíženo služebnostmi.“
(Burket, 1912)

Užívání lesa jinými osobami, než byl vlastník, bylo od vydání císařského patentu č. 130 z roku 1853 a po případném vyvázání povinného z lesní služebnosti, postaveno na komerčním principu. Les mohl být sice nadále jinou osobou ekonomicky využíván, ale jen na základě právního titulu, kterým byla písemná smlouva vymezující oprávnění, která mohl uživatel lesa vykonávat. (Daňha, Horna, Ministr, 1937)

Lesní služebnosti se staly v historii lesního hospodářství nepostradatelným právním institutem, který umožnil přechod od feudálního způsobu hospodaření k modernímu lesnímu hospodářství. Jejich účel, pro který byly zřízeny, odpovídal středověkému způsobu vlastnictví, a také měl naplnit ochranu lesa. Přiměřená aplikace římského práva na lesní služebnosti znamenala snahu prosadit ochranu lesa jednoduchými právními normami, zamezujícími jeho úplnou exploataci. Institut lesních služebností přetrval téměř pět století. Jeho postupné rušení v druhé polovině 19. století znamenalo počátek postupného přechodu ke družstevní formě vlastnictví lesních pozemků.

4.1 Zhodnocení právního institutu služebností zakotveného v občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) a jejich přesah do lesního zákona (zákon č. 289/1995 Sb.)

Platný a účinný občanský zákoník neupravuje právní institut „lesních služebností“. Zákonodárce však z původní historické právní úpravy Všeobecného zákoníku občanského z roku 1811 (v našich zemích platil až do roku 1950), převzal pozemkové služebnosti, přičemž byly respektovány právní názory vyjádřené dřívější právní teorií a především zásada, že les nelze zatížit služebností, která by jej poškozovala a na jejímž základě by třetí osoba brala z lesa plody a užitky na úkor vlastníka. Pozemkovou služebností, kterou je možné les zatížit, je zejména právo cesty a jízdy, právo na vodu a právo vodovodu. (Spáčil a kol., 2021)

Z aktuální judikatury můžeme poukázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu,¹⁵ z něhož vyplývá, že na lesním pozemku není možné zřídit služebnost nezbytné cesty za účelem pohodlnějšího přístupu k nemovitosti.

*„Nezbytnou cestu ve formě služebnosti nelze ve vztahu k lesnímu pozemku zřídit, protože charakter pozemku podle § 20 odst. 1 písm. g) lesního zákona takovou možnost vylučuje.“*¹⁶ Nejvyšší soud uzavřel, že v posuzované věci nejsou předpoklady pro zřízení práva nezbytné cesty, a to způsobem pro charakter pozemku, který podle § 20 odst. 1 písm. g) lesního zákona takovou možnost vylučuje a dílem pro závěr, že právo nezbytné cesty je žádáno jen za účelem pohodlnějšího spojení mezi nemovitostí žadatele a veřejnou komunikací.

4.2 Zákaz pastvy dobytka v lese – zákaz lesní pastvy

V ustanovení § 1261 občanského zákoníku se uvádí:

„Pozemek určený k plnění funkcí lesa lze zatížit pozemkovou služebností, služebností pastvy nebo služebností braní lesních plodů jen smlouvou, pořízením pro případ smrti nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci. Taková služebnost může být zřízena jen jako vykupitelná a podmínky výkupu musí být již při zřízení služebnosti předem určeny.“

V ustanovení § 1279 odst. 1 a 2 občanského zákoníku se uvádí:

(1) Právo pastvy se vztahuje na každý druh hospodářských zvířat, nikoli však na prasata a drůbež. Zvířata nadměrně znečištěná, nemocná nebo cizí jsou z pastvy vyloučena.

(2) Je-li služebným pozemkem pozemek s lesními porosty, zakazuje se zřídit služebnost pastvy dobytka.

Pokud bychom srovnávali předmětné ustanovení s ustanovením § 20 lesního zákona odst. 1, písm. n): *„V lesích je zakázáno ... pást dobytek, umožňovat výběh hospodářským zvířatům a průhon dobytka lesními porosty.“*, tak docházíme k závěru, že pastva dobytka a hospodářských zvířat je zakázána.

¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.08.2023, č.j. 22 Cdo 3012/2022-1160.

¹⁶ Tamtéž.

Zákonodárce se zde sice vrací k historickému pojetí lesních služebností, případně pozemkových, ale předmětná ustanovení musíme interpretovat podle komentářové literatury, a především ve světle lesního zákona.

Autoři Komentáře k občanskému zákoníku¹⁷ ve výkladu shora citovaného ustanovení zdůrazňují zákaz pastvy dobytka v lese a dle jejich názoru by bylo možné dle výše citovaného ustanovení umožnit pastvu pro koně, ovce nebo kozy. Nicméně kloní se k závěru, že z důvodu rozporu s lesním zákonem nelze pastvu v lese zřídit vůbec, a to v rozporu s veřejným právem, kterým je lesní zákon.

„Lesní zákon v ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) zakazuje i umožňovat výběh hospodářským zvířatům, mezi něž koně rozhodně patří. Je-li tedy zakázáno koně do lesa vypouštět, je zřejmě zakázána i jejich pastva ... Lze tak uzavřít, že na pozemcích určených k plnění funkcí lesa nelze služebnost pastvy zřídit vůbec, respektive, byla-li by zřízena, zakazovalo by její vykonávání veřejné právo. ...Protože komentované ustanovení chrání veřejný zájem na ochraně lesů, mají autoři za to, že takové právní jednání by rovněž zjevně narušovalo veřejný pořádek. K neplatnosti takového právního jednání by proto mělo být přihlédnuto z úřední povinnosti (§ 588).“ (Spáčil a kol., 2021)

V zásadě se autoři shodují, že předmětné ustanovení není formulačně dobře vyjádřeno a musí být tedy interpretováno za pomoci komentářové literatury. Ustanovení tedy musí být vykládáno striktně za pomoci lesního zákona, který pastvu dobytka v lese zakazuje.

Interpretační problém by mohl být vyřešen případnou novelizací občanského zákoníku, kdy by z důvodu lepší srozumitelnosti bylo z ustanovení § 1261 vypuštěno sousloví „*služebnost pastvy*“.

Novelizované ustanovení by tedy mohlo znít:

„Pozemek určený k plnění funkcí lesa lze zatížit pozemkovou služebností, nebo služebností braní lesních plodů jen smlouvou, porúzením pro pŕípad smrti nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci. Taková služebnost může být zřízena jen jako vykupitelná a podmínky výkupu musí být již při zřízení služebnosti předem určeny.“

¹⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Nicméně, vzhledem k nové komentářové literatuře k občanskému zákoníku, jsme toho názoru, že za pomoci výkladu lesního zákona, který je vůči občanskému zákoníku v postavení „*lex specialis*“ je tento nesoulad vyřešen a neměl by v praxi způsobovat problémy z důvodu zákazu lesní pastvy, která obecně les poškozuje (viz Spáčil a kol, 2021).

V návrhu novely lesního zákona¹⁸, jenž je připravován k projednávání v roce 2024, byl „*absolutní*“ zákaz lesní pastvy v § 20 odst. 1 písmene n) ze zakázaných činností v lesích vypuštěn a nahrazen zcela novým ustanovení § 36 a), kde pastva hospodářských zvířat v lesích anebo jejich průhon lesními porosty je umožněna a lze ji provádět pouze po předchozím písemném souhlasu vlastníka lesa. Zákonodárce u doplňujícího ustanovení však stanovuje podmínku, spočívající v tom, že při pastvě v lesích nesmí docházet k omezování práva vstupu do lesa a dále upřesňuje stanovení odpovědnosti za případnou škodu způsobenou v lesích směrem k tomu, kdo pastvu v lesích provádí (není odpovědný pouze a výhradně vlastník lesa, který pastvu v lesích písemným souhlasem umožnil) a dále vylučuje případné škody způsobené při pastvě v lesích vydávat za škody způsobené zvěří.

4.3 § 36a Pastva v lese

(1) Provádět pastvu hospodářských zvířat, jejich výběh nebo průhon lesními porosty (dále jen „pastva v lese“) je možné pouze po předchozím písemném souhlasu vlastníka lesa.

(2) Při pastvě v lese nesmí docházet k omezování práva vstupu do lesa.

(3) Ten, kdo provádí pastvu v lese, je povinen zajistit, aby při pastvě v lese nedocházelo ke škodám na lesních porostech nebo k narušování půdního krytu a vodního režimu ohrožujícím plnění funkcí lesa. Pokud na lesních pozemcích probíhá pastva v lese, má se za to, že případné škody na lesních pozemcích nebo na lesních porostech nezpůsobila zvěř.

Důvodová zpráva připravovaného návrhu novely lesního zákona uvádí:

¹⁸ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů – OdokPortál VeKLEP- znění úprav k 08.08.2024 [cit. 02.09.2024] Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/KORND2QDX84M/> [cit. 02.09.2024]

„Novela nově umožňuje průhon a pastvu hospodářských zvířat v lesích, ačkoli byla tato činnost dosud bezvýjimečně a dlouhodobě zakázaná, a to s ohledem na negativní historické zkušenosti a potenciální škody, které je především dobytek, podobně jako přemnožená lesní zvěř, schopen lokálně napáchat na lesních porostech. Pastva, výběh a průhon jsou nově umožněny se souhlasem vlastníka lesa při zachování základní podmínky volného vstupu veřejnosti do lesů a zabránění vzniku škod spojených s výskytem hospodářských zvířat v lesích, které by ohrozily plnění funkcí lesa. Tyto funkce jsou zcela jistě odlišné např. u lesů hospodářských a lesů zvláštního určení a rovněž tak např. u mlazin či lesa v mytném věku. Pro naplnění principu volného vstupu do lesů (§ 19 odst. 1 lesního zákona) a tím pádem zajištění plnění funkcí lesa pro širokou veřejnost, je nutné obdobně jako to předpokládá zákon č. 114/1992 Sb., v § 63 odst. 4) při ohrazování pozemků elektrickým ohradníkem, zajistit technickým nebo jiným opatřením možnost volného průchodu na vhodném místě pozemku.

Za případně vzniklé škody je primárně odpovědný ten, kdo pastvu provádí. Novela také řeší případné sankce spojené s nedodržením těchto ustanovení, jelikož při pastvě hospodářských zvířat může reálně docházet k poměrně značnému ohrožení plnění funkcí lesů. Pro úplnost je nutné dodat, že mezi hospodářská zvířata je řazena např. i drůbež.

Podle části šesté zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, má vlastník lesa vůči uživateli honitby nárok na náhradu škody na lesních pozemcích a lesních porostech způsobených zvěří. S cílem předcházení možných sporů ohledně vyčíslení výše způsobené škody se zavádí vyvratitelná právní domněnka, že na lesních pozemcích, na nichž v rozhodném období probíhala pastva v lese, škodu nezpůsobila zvěř. Bude tak na vlastníkově lesa, aby prokázal, že případné škody nebyly způsobeny v důsledku pastvy v lese.”

4.4 Možnost zatížení lesa výlučně pozemkovou služebností

Pozemkové služebnosti mají výlučně ekonomický účel, který má sloužit pozemku samotnému. Do nového občanského zákoníku byla z římského práva přenesena zásada „*pozemek slouží pozemku*“. Rakouská právní teorie a československá

meziválečná soudní praxe tuto zásadu výkladem posunula do nové úrovně, a to „*pozemek slouží lesnímu pozemku*“. Ten, kdo obhospodařuje les a potřebuje z něj vyvážet dřevo je v lepším právním postavení než majitel louky nebo pole. Zdůrazněn je ekonomický význam lesa a lesního hospodářství.

V návaznosti na historickou právní teorii je vyloučeno vydržení lesní služebnosti. „*Zákon omezuje způsoby nabytí vyjmenovaných služebností k lesnímu pozemku tím, že vylučuje jejich vydržení.*“ (Petrov, Výtisk, Beran a kol., 2017) Lze dovodit, že toto omezení se nevztahuje na zřízení vlastnické služebnosti jednostranným právním jednáním podle ustanovení § 1257 odst. 2, které předpokládá přímé vyjádření vůle vlastníka služebné věci, obdobně jako povolené způsoby zřízení lesní služebnosti smlouvou či pořízením pro případ smrti.

„*S ohledem na výčet způsobů nabytí služebností v § 1260 se vylučuje vydržení služebností k lesnímu pozemku. Lesní pozemky jsou tak chráněny před vznikem služebností na základě jejich (pouhého) užívání. Obdobné ustanovení znal již císařský patent č. 130/1853 ř. z. Naopak lze dovodit, že vyjmenované lesní služebnosti lze zřídit rovněž jednostranným právním jednáním (prohlášením), kterým se podle § 1257 odst. 2 zřizuje tzv. vlastníková služebnost. Zřízení služebností popsáným právním jednáním se nevymyká ostatním dovoleným způsobům jejich zřízení ani nepředstavuje pro les větší riziko...*“ (Spáčil a kol., 2021)

Služebnosti k věci zapsané do veřejného seznamu zřizované na základě smlouvy nebo na základě jednostranného právního jednání vznikají zápisem do katastru nemovitostí, přičemž zápis se provádí vkladem, který je účinný zpětně ke dni podání návrhu na vklad příslušnému katastrálnímu úřadu. (Petrov, Výtisk, Beran, 2017)

Závěr

Zákonodárce se v souladu s právní kontinuitou v odkazu na Všeobecný zákoník občanský z roku 1811 vrací k zakotvení právního institutu služebností na lesním pozemku. Je zde zdůrazněn aspekt, že pozemek určený k plnění funkcí lesa lze zatížit služebnostmi jen omezeně. Jedná se především o důvody spočívající v ochraně lesa

a ekonomické využívání lesního pozemku jeho majiteli a spolumajiteli, případně pachtýři. Zejména jde o snazší vývoz dřevní hmoty v období kůrovcové kalamity, případně o využívání manipulačních ploch v lese nebo na sousedních pozemcích.

Co je důležité, služebnosti na lesním pozemku není možné vydržet ve prospěch třetí osoby, a to ani ve prospěch obce. Tento zákaz vydržení služebnosti cesty má praktické konsekvence vztahující se k obecnému užívání lesa, kdyby tak neměla v lese vzniknout – bez souhlasu majitele, např. cyklostezka, na které lze předpokládat větší výskyt cyklistů a turistů, spojovaná s povinností vlastníka lesa kontrolovat zdravotní stav stromů v okolí této cyklostezky.

Služebnosti zřizované na lesním pozemku musejí být vyklány v souvislosti s lesním zákonem, který uvádí taxativně vymezený zákaz činností na lesním pozemku. Jako nejvýznamnější služebnost, kterou je možné lesní pozemek zatížit, je služebnost cesty. Tato bude sloužit především vlastníkům lesa z důvodu obhospodařování lesa. Vzhledem k tomu, že tuto služebnost není možné vydržet obcí ani jinou třetí osobou, není tak spojena s dodatečnými odpovědnostními následky pro vlastníka lesa.

Poděkování

Příspěvek vznikl v rámci řešení projektů NAZV QK21010198 „Adaptace lesního hospodářství pro udržitelné využívání přírodních zdrojů“ a NAZV QL24020204 „Dopady územní ochrany přírody na hospodaření vlastníků lesů a dřevozpracující sektor“.

Literatura

Prameny:

Moravský zemský archiv. B 41 Zemský lesní inspektorát 1864-1888, kart. 127.

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů – OdokPortál VeKLEP-

znění úprav k 08.08.2024 [cit. 02.09.2024] Dostupné z:

<https://odok.cz/portal/veklep/material/KORND2QDX84M/>

Historické právní předpisy:

Císařský patent č. 250 z roku 1852, kterým byl vydán zákon lesní. Říšská sbírka, 1852, Částka LXXII. In Říšská sbírka zákonů 1848-1918. Brno, Masarykova univerzita 2009. Ed. Salák, P. - Tauchen, J.

Nařízení finančního ministeria ze dne 27. února 1912, jímž se osvobozuje od poplatků řízení, aby byla znovu upravena a vykoupena práva odebírat dříví, práva pastevní a práva k lesním plodinám, jakož i aby byla zabezpečena práva lesních oprávněnců v Krajině. Říšská sbírka, 1852, Částka LXXII. In Říšská sbírka zákonů 1848-1918. Brno, Masarykova univerzita 2009. Ed. Salák, P. - Tauchen, J.

Literatura:

BARTUŠEK, Antonín, ZEMEK, Metoděj. 1956. *Dějiny Žďáru nad Sázavou I. (1252-1617)*. Havlíčkův Brod, Krajské nakladatelství v Havlíčkově Brodě.

BURKET, Ladislav. 1912. *Politika lesní*. Písek, Nákladem knižního fondu. ČAPKA, František. 2003. *Dějiny českých zemí 1800-1918*. Brno, Masarykova univerzita. 228 s. ISBN 80-210-3078-X.

DAŇHA, Josef, HORNA, František, MINISTR, Josef. 1937. *Komentář lesních zákonů a nařízení platných na celém území Československé republiky*. Praha, Právnické knihkupectví a nakladatelství V. Linhart.

FLORA, Martin. 1999. *Základní principy lesního práva v sousedních zemích – V. Lesnická práce*. 78, č. 5. [cit. 2011-12-28] Dostupné z:

<http://lesprace.silvarium.cz/content/view/1868/156/>.

FLORA, Martin. 2007. *Sdružování vlastníků lesů*. Pracovní metodika pro privátní poradce v lesnictví. Brandýs nad Labem, Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem, s. 3. [cit. 2011-12-28]. Dostupné z: <http://www.uhul.cz/poradenstvi/metodiky/SVL.pdf>.

FRIČ, Jan. 1933. *Vývoj lesního vlastnictví do války 30-leté*. Zvláštní otisk z časopisu *Lesnická práce*. 12, pp. 2-28.

FRIČ, Jan. *Výtah z přednášek o lesnické politice*. Praha, Spolek posluchačů zemědělského a lesního inženýrství v Praze „B.r.“. s. 76-77.

HENDRYCH, Dušan; BĚLINA, Miroslav; FIALA, Josef. 2003. *Právníký slovník*. Praha, C.H. Beck. 1320 s. ISBN 8071797405

KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin; SKŘEJPEK, Michal. 1995. *Římské právo*. Praha, Nakladatelství C. H. Beck. ISBN 9788071790310

PETROV, Jan; VÝTISK, Michal; BERAN, Vladimír et al. 2017. *Občanský zákoník*.

Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck.

RANDA, Antonín. 2008. *Držba dle rakouského v pořádku systematického*. Reprint původního vydání z roku 1890. Praha, Aspi Wolters Kluwer.

ROZMARA, František. 1917. *Vademekum českého lesníka*. Dílo III. Praha, Josef, V. Rozmara.

SAURER, Edith. 1986. *Verfolgungen von Revolutionären und „Demagogen“ im Vormärz und während des Neoabsolutismus*. In *Wellen der Verfolgung in der österreichischen Geschichte*. Wien, Österreichischer Bundesverlag, pp. 117-129.

SOMMER, Otakar. 1946. *Učebnice soukromého práva římského*. Díl II. Právo majetkové. Praha, spolek československých právníků „Všehrd“.

SPÁČIL, Josef et al. 2021. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976 – 1474)*. Komentář. 2. vydání. Praha, C. H. Beck, 2021, 1666 p.

SYRUCZEK, Eugen. 1853. *Das Forst-Gesetz vom 3. Dezember 1852 und die bestehende Jagd-Gesetze mit den Bezug nehmenden Straf-, Waffen-und Polizei Gesetzen, Verordnungen und Erläuterungen*. Rumburg.

Judikatura:

Rozsudek Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 26. 1. 1927, sp. zn. (Rc) R II 444/26. Aspi [databáze], Wolters Kluwer ČR, a.s., 2024 [cit. 24-06-06].

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.08.2023, č.j. 22 Cdo 3012/2022-1160.

Kontaktní údaje autorů:

JUDr. Martin Cempírek, Ph.D.

Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky,
Lesnická a dřevařská fakulta,
Mendelova univerzita v Brně,
Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika
E-mail: martin.cempirek@mendelu.cz

Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph.D.

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky,
Fakulta lesnická a dřevařská,
Česká zemědělská univerzita v Praze,
Kamýcká 1176, 16500 Praha, Česká republika
E-mail: hrib@fld.czu.cz

doc. Ing. Petra Hlaváčková, Ph.D.

Ústav lesnické a dřevařské ekonomiky a politiky,
Lesnická a dřevařská fakulta,
Mendelova univerzita v Brně,
Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika
E-mail: petra.hlavackova@mendelu.cz

Open Access. Publikace „Historie lesní služebnosti a jejich odraz v současném právu“ je distribuována s otevřeným přístupem dle podmínek licence Creative Commons Attribution (CC BY).

